

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

25 листопада 2009 року № 1262

Про затвердження Технічного регламенту знаків безпеки і захисту здоров'я працівників

Відповідно до статті 14 Закону України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» Кабінет Міністрів України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити Технічний регламент знаків безпеки і захисту здоров'я працівників та план заходів з його застосування, що додаються.
2. Державному комітетові з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду забезпечити запровадження затвердженого цією постановою Технічного регламенту та здійснення контролю за дотриманням його вимог.

Прем'єр-міністр України

Ю. Тимошенко

ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ знаків безпеки і захисту здоров'я працівників

Загальні питання

1. Цей Технічний регламент встановлює вимоги до знаків безпеки і захисту здоров'я працівників на робочих місцях.

2. Дія цього Технічного регламенту поширюється на знаки безпеки і захисту здоров'я працівників, якими за допомогою графічних символів, кольорів, світлових або звукових сигналів, словесних або сигналів, поданих за допомогою рук, встановлюється заборона щодо вчинення небезпечних дій або дій, що можуть спричинити небезпеку, або дається вказівка щодо здійснення заходів безпеки і/або захисту здоров'я, або попередження про наявність ризику чи небезпеки, або зобов'язують до виконання певних дій для забезпечення безпеки і/або захисту здоров'я працівників на робочому місці.

3. Дія цього Технічного регламенту не поширюється на знаки, що використовуються у сфері регулювання автодорожнього, залізничного, внутрішнього водного, морського і повітряного транспорту;

пов'язані з введенням в обіг небезпечних речовин, сумішей, виробів і устаткування; використовуються аварійно-рятувальними підрозділами під час проведення ними аварійно-рятувальних робіт у зонах надзвичайних ситуацій.

4. Знаки, що застосовуються на автошляхах, залізничному, внутрішньому водному, морському і повітряному транспорті, використовуються також незалежно від вимог цього Технічного регламенту на шляхах у межах території суб'єктів господарювання.

5. Суб'єкти господарювання, що провадять господарську діяльність, за винятком суб'єктів господарювання, що провадять види діяльності, зазначені у пункті 3 цього Технічного регламенту, повинні дотримуватися вимог цього Технічного регламенту.

6. Суб'єкт господарювання повинен забезпечити: встановлення визначених цим Технічним регламентом знаків безпеки і/або захисту здоров'я працівників, якщо немає можливості усунути або обмежити небезпеку шляхом застосування засобів колективного захисту або вжиття заходів до організації праці, запровадження безпечних технологічних процесів і методів роботи;

навчання найманих працівників щодо змісту знаків безпеки і захисту здоров'я на робочому місці.

7. Терміни у цьому Технічному регламенті вживаються у такому значенні: графічний символ — комбінація геометричної форми, кольору і малюнка або піктограми;

звуковий сигнал — умовний звуковий сигнал, який відтворюється і поширюється за допомогою спеціального пристрою без застосування людського або синтезованого голосу;

знаки безпеки і захисту здоров'я працівників (далі — знаки безпеки) — знаки, якими за допомогою графічних символів, кольорів, світлових або звукових сигналів, словесних або сигналів, поданих за допомогою рук, встановлюється заборона щодо вчинення небезпечних дій або дій, що можуть спричинити небезпеку, або дається вказівка щодо здійснення заходів безпеки і/або захисту здоров'я працівників на робочому місці;

знаки заборони — знаки, що забороняють виконання певних дій;

зобов'язувальні знаки — знаки, що зобов'язують до виконання певних дій;

інформаційні знаки — знаки, що дають інформацію, додаткову до тієї, яку містять знаки заборони, попереджувальні знаки (знаки першої допомоги, рятувальні або пожежної допомоги);

колір безпеки — колір для позначення безпеки;

малюнок або піктограма — графічний символ, який означає певну ситуацію або зобов'язує до вчинення певних дій;

попереджувальні знаки — знаки, що попереджають про наявність ризику або небезпеки;

рятувальні знаки — знаки, що вказують напрямок до шляхів евакуації і/або аварійного виходу, пункту (засобів) першої допомоги чи рятувальних засобів;

світловий сигнал — умовний сигнал, що відтворюється за допомогою пристрою, виготовленого з прозорого світлопроникного матеріалу, із внутрішнім або зовнішнім джерелом світла, яке освітлює поверхню такого пристрою;

сигнал, поданий за допомогою рук — рухи руками і долонями для передачі повідомлення, розпорядження, вказівок працівникам під час виконання ними робіт, пов'язаних з ризиком або небезпекою;

словесний сигнал — словесна вказівка у визначеній формі, яка подається із застосуванням людського голосу або за допомогою технічного засобу, що передає людський чи синтезований голос.

Загальні вимоги щодо застосування знаків безпеки

8. Місця та приміщення, в яких зберігаються небезпечні речовини або суміші, позначаються відповідними знаками безпеки згідно з додатками 1 і 2 до цього Технічного регламенту.

9. З урахуванням можливості взаємозамінюваності та комбінування із світловими і/або звуковими чи словесними сигналами встановлюються знаки безпеки, що сповіщають про наявність небезпеки, і сигнали, що сповіщають про необхідність виконання певних дій, наприклад евакуації людей.

10. Керування діями працівників, що протягом обмеженого часу проводять роботи, пов'язані з ризиком або небезпекою, здійснюється шляхом застосування сигналів, поданих за допомогою рук, і/або словесних сигналів.

11. У разі коли зміст знаків збігається, допускається довільний вибір знака суб'єктом господарювання між сигналом, поданим за допомогою рук, звуковим і/або словесним сигналом.

12. Різні види знаків можуть застосовуватися одночасно, а саме:

світловий сигнал із звуковим або словесним;

сигнал, поданий за допомогою рук, із словесним.

13. Застосування кольору на знаках безпеки здійснюється згідно з додатком 3.

14. На зміст знака не повинні впливати інші знаки або джерела світла чи звуку, які впливають на видимість або сприйняття сигналу.

З метою уникнення такого впливу немає потреби у:

застосуванні великої кількості знаків у безпосередній близькості один до одного;

одночасному застосуванні двох світлових сигналів, подібних один до одного;

встановленні світлового сигналу поблизу іншого подібного до нього джерела;

застосуванні двох звукових сигналів одночасно;

використанні звукових сигналів у разі перевищення рівня навколишнього шуму.

15. Засоби сигналізації про небезпеку необхідно регулярно оглядати, перевіряти, очищувати, ремонтувати і за необхідності замінювати новими.

16. Кількість і спосіб розміщення засобів сигналізації про небезпеку повинні відповідати масштабів ризиків або небезпек, а також розмірам перешкоди або небезпечного місця, на яких вони використовуються.

17. Знаки безпеки, що потребують джерела енергії, повинні мати аварійне джерело на випадок виникнення перебоїв в енергопостачанні або несправностей основного джерела енергії, крім випадків, коли це не створює небезпеку.

18. У разі коли світлові і/або звукові сигнали вимагають негайно почати вчинення певних дій, вони тривають з початку дії сигналу до повного завершення таких дій.

Світлові і/або звукові сигнали після завершення дії повинні бути негайно приведені у стан готовності.

19. Необхідно перевіряти технічний стан та ефективність функціонування пристроїв для подачі світлових і/або звукових сигналів перед уведенням їх в експлуатацію, а також після багаторазового використання.

20. У разі коли зорові або слухові можливості окремих працівників обмежені внаслідок застосування засобів індивідуального захисту або наявності перешкоди, необхідно вживати додаткових заходів для компенсації таких обмежень.

21. Знаки безпеки, що застосовуються для ємностей і трубопроводів, повинні відповідати вимогам пунктів 30–34 цього Технічного регламенту.

22. Знаки безпеки слід встановлювати з урахуванням кута зору людини з відповідного положення, а також можливості виникнення перешкод для видимих знаків на легкодоступному, достатньо освітленому місці або поблизу входу в зону небезпеки, або у безпосередній близькості до джерела небезпеки чи об'єкта, який позначається знаком безпеки.

Вимоги до знаків безпеки

23. Форма і колір знаків безпеки повинні відповідати вимогам цього Технічного регламенту. Оформлення знаків безпеки повинне відповідати ДСТУ ISO 3864-1:2005 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Частина 1. Принципи проектування знаків безпеки для робочих місць та місць громадського призначення».

Оформлення знаків пожежної безпеки повинне відповідати ДСТУ ISO 6309:2007 «Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір».

24. Знаки безпеки повинні бути стійкими до впливу погодних умов, добре видимими і за необхідності виготовлені із застосуванням люмінесцентних фарб, світловідбивних матеріалів, штучного освітлення з метою забезпечення їх візуалізації.

25. Знаки заборони, зазначені у додатку 1, повинні мати круглу форму з чорною піктограмою на білому фоні, край та поперечина (зліва направо під кутом 45 градусів до горизонталі) — червоні. Червоний колір безпеки повинен становити не менш як 35 відсотків загальної площі знака.

26. Попереджувальні знаки, зазначені у додатку 2, повинні мати трикутну форму з чорною піктограмою на жовтому фоні, край — чорний. Жовтий колір безпеки повинен становити не менш як 50 відсотків загальної площі знака.

27. Зобов'язувальні знаки, зазначені у додатку 4, повинні мати круглу форму з білою піктограмою на синьому фоні. Синій колір безпеки повинен становити не менш як 50 відсотків загальної площі знака.

28. Рятувальні знаки, зазначені у додатку 5, повинні мати прямокутну або квадратну форму з білою піктограмою на зеленому фоні. Зелений колір безпеки повинен становити не менш як 50 відсотків загальної площі знака.

29. Знаки пожежної безпеки, зазначені у додатку 6, повинні мати прямокутну або квадратну форму з білою піктограмою на червоному фоні. Червоний колір безпеки повинен становити не менш як 50 відсотків загальної площі знака.

Знаки безпеки, що застосовуються для ємностей і трубопроводів

30. Знаки безпеки, передбачені пунктами 25, 26 і 27 цього Технічного регламенту, застосовуються для ємностей, якими користуються під час проведення робіт з небезпечними речовинами, а також ємностей для зберігання таких речовин і їх транспортування, зокрема трубопроводами.

31. Допускається не застосовувати знаки безпеки для ємностей, які під час роботи використовуються нетривалий час, а також ємностей, вміст яких часто змінюється, за умови здійснення альтернативних заходів безпеки, зокрема заходів щодо інформування і навчання працівників, які забезпечують належний рівень безпеки.

32. Знаки безпеки можуть доповнюватися додатковою інформацією, зокрема назвами і/або хімічними формулами небезпечних речовин або докладною інформацією про їх небезпечний вплив.

33. Знак безпеки наноситься на видимій стороні ємності або трубопроводу з достатньою частотою по довжині у такий спосіб, щоб його було добре видно у безпосередній близькості від небезпечних місць (шиберів, місць з'єднання тощо).

34. Місця зберігання небезпечних речовин додатково позначаються зобов'язувальним знаком «Загальна небезпека», що розміщується у безпосередній близькості від місця зберігання або на дверях складського приміщення.

Позначення перешкод, небезпечних місць і шляхів пересування транспортних засобів

35. Місце, в якому існує небезпека падіння, наштотування на перешкоду, потрапляння під падаючий предмет, позначається похилими чорними і жовтими або червоними і білими смугами однакової ширини, що чергуються. Смуги наносяться під кутом 45 градусів згідно з додатком 7.

36. Шляхи, якими пересуваються транспортні засоби у межах виробничих приміщень суб'єкта господарювання, повинні маркуватися суцільними смугами білого або жовтого кольору залежно від кольору підлоги та забезпечувати дотримання безпечної відстані від транспортних засобів, що рухаються по них, до будь-яких предметів і пішохідних доріжок.

Транспортні шляхи, що тривалий час експлуатуються поза межами виробничих приміщень, слід маркувати у такий самий спосіб, за винятком випадків, коли вони належно огорожені або мають відповідне покриття.

Світлові сигнали

37. Світловий сигнал повинен бути добре видимим і контрастувати з навколишніми предметами. Світловий сигнал повинен мати рівень освітлення, що негативно не впливає на його видимість.

38. Світна поверхня світлового сигналу може бути однокольоровою і/або містити піктограму на певному фоні.

39. Колір світлових сигналів повинен відповідати вимогам, визначеним у пункті 13 цього Технічного регламенту.

40. Піктограма, яку містить світловий знак, повинна відповідати вимогам додатків 1, 2, 4–6.

41. Прилад, за допомогою якого подається світловий сигнал, може бути оснащено пристроєм для переходу від постійного до переривистого світла, що означає підвищення рівня небезпеки або необхідність негайного здійснення заходів щодо запобігання небезпеці.

Окремі переривчасті світлові імпульси повинні мати таку тривалість і частоту, що забезпечують:

однозначне розуміння змісту поданого сигналу;
запобігання переплутуванню з іншими світловими сигналами або сигналом постійного світла.

42. Якщо переривчастий світловий сигнал застосовується замість переривчастого звукового сигналу або додатково, переривчастість таких сигналів повинна бути однаковою.

43. Прилад, за допомогою якого подаються світлові сигнали, обов'язково укомплектовується запасними лампами та перебуває під постійним наглядом відповідальних працівників.

Звукові сигнали

44. Звуковий сигнал повинен мати рівень гучності значно вищий за рівень шуму на виробництві.

45. Тривалість імпульсів переривчастого звукового сигналу та інтервали між імпульсами або групами імпульсів повинні відрізнятися від інших звукових сигналів або навколишнього шуму.

46. Прилад, за допомогою якого подаються звукові сигнали, оснащується пристроєм для подання переривчастих звуків із стабільною частотою, а також зміни частоти імпульсів. Зміна частоти імпульсів порівняно із стабільною означає підвищення рівня небезпеки або потребу в невідкладному вчиненні дій для запобігання небезпеці.

47. Звуковий сигнал про необхідність евакуації повинен бути безперервним.

Словесні сигнали

48. Словесні сигнали повинні мати лаконічну, просту і зрозумілу форму. Мовні можливості працівника, який передає словесні сигнали (передавача), і слухові можливості працівника (слухача), до якого вони спрямовуються, повинні забезпечувати надійність передавання сигналів.

49. Словесний сигнал може подаватися із застосуванням людського голосу (прямий) або за допомогою технічного засобу, що передає людський чи синтезований голос (непрямий).

50. Для учасників словесного зв'язку обов'язковим є знання мови, якою подаються сигнали.

51. У разі коли словесні сигнали застосовуються замість сигналів, поданих за допомогою рук, або додатково до них, слід користуватися такими словами:

"починаю"	-	початок певної дії;
"стоп"	-	припинення або зупинення певної дії;
"кінець"	-	закінчення певної дії;
"вгору"	-	піднімання вантажу;
"вниз"	-	опускання вантажу;
"вперед"	-	} зміст сигналів за необхідності пояснюється за допомогою відповідних сигналів, поданих за допомогою рук;
"назад"	-	
"наліво"	-	
"направо"	-	
"небезпека"	-	аварійне зупинення або припинення роботи;
"швидше"	-	прискорення дій з метою забезпечення безпеки

Сигнали, подані за допомогою рук

52. Сигнали, подані за допомогою рук, наведені у додатку 8, повинні бути чіткими, простими, виразними, зрозумілими, відрізнятися один від одного і легко виконуватися.

53. Особа, що передає сигнали за допомогою рук (далі — сигнальник), повинна мати можливість спостерігати за ходом робочого процесу і перебувати поза зоною небезпеки, що може виникнути під час його виконання.

У разі коли з одного місця неможливо спостерігати за ходом усього робочого процесу, додатково залучаються один або кілька сигнальників.

54. Сигнальник повинен зосереджувати всю увагу виключно на керуванні робочим процесом і безпеці працівників, що перебувають у зоні його спостереження.

55. Сигнальник повинен бути легко впізнаваним для виконавця робіт. Для цього необхідно мати одну або кілька однакових в межах підприємства розпізнавальних ознак, наприклад, жилет, шолом, манжети, нарукавну пов'язку, сигнальний жезл яскравого кольору.

56. У разі одночасного використання обох рук для передачі сигналу рухи здійснюються симетрично і призначаються для передавання тільки одного сигналу.

57. Виконавець робіт повинен перервати робочий процес і вимагати нових вказівок, якщо під час виконання одержаної команди немає можливості забезпечити необхідний рівень безпеки.

58. Сигнали, подані за допомогою рук, необхідно виконувати незалежно від інших команд, що застосовуються у сферах діяльності, зазначених у пункті 3 цього Технічного регламенту.

ЗНАКИ ЗАБОРОНИ

Курити заборонено

Відкритий вогонь, відкрите світло і куріння заборонено

Входити пішки заборонено

Гасіння водою заборонено

Вода не придатна для пиття

Торкатися заборонено

В'їзд виробничого транспорту заборонено

Стороннім вхід заборонено

ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ЗНАКИ

Вогнебезпечні речовини
або висока температура.
Легкозаймісті матеріали

Вибухонебезпечні речовини

Отруйні речовини

Їдкі речовини

Радіоактивні речовини

Підвішений вантаж

Виробничий транспорт

Небезпечна електрична
напруга

Загальна небезпека

Лазерне випромінювання

Пожежонебезпечні речовини.
Окиснювачі

Неіонізуюче
випромінювання

Сильне магнітне поле

Небезпека спіткнутися

Небезпека падіння

Біологічна небезпека

Низька температура

Шкідливі або подразнюючі речовини

**КОЛЬОРИ,
що застосовуються на знаках безпеки**

Колір безпеки	Вид знака	Зміст знака
Червоний	знак заборони	дії є небезпечними
	знак небезпеки або тривоги	стій! Зупинка! Аварійне вимикання! Евакуація!
	знак місця зберігання засобів пожежогасіння	тут розміщені матеріали і устаткування для пожежогасіння
Жовтий або оранжевий	попереджувальний знак	увага! Обережно! Сій!
Синій	зобов'язувальний знак	особливі вимоги щодо способу дій і поведінки. Необхідність використання засобів індивідуального захисту
Зелений	знак першої допомоги, рятувальний знак	тут розміщені двері, виходи, приміщення, шляхи пересування, пункти і засоби допомоги
	відсутність небезпеки	повернення до стану норми

ЗОБОВ'ЯЗУВАЛЬНІ ЗНАКИ

Необхідно носити захисні окуляри

Необхідно носити захисний шолом

Необхідно носити засоби для захисту органів слуху

Необхідно користуватися засобами для захисту органів дихання

Необхідно носити захисне взуття

Необхідно носити захисні рукавиці

Необхідно носити захисний одяг

Необхідно носити щиток для захисту обличчя

Необхідно користуватися захисним поясом

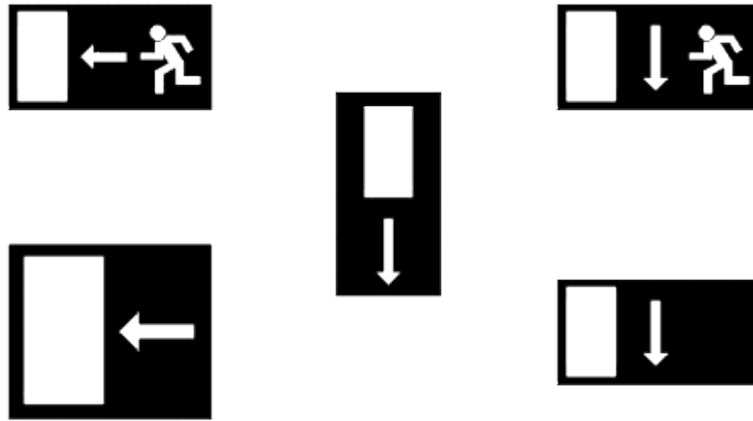
Необхідно пересуватися пішки

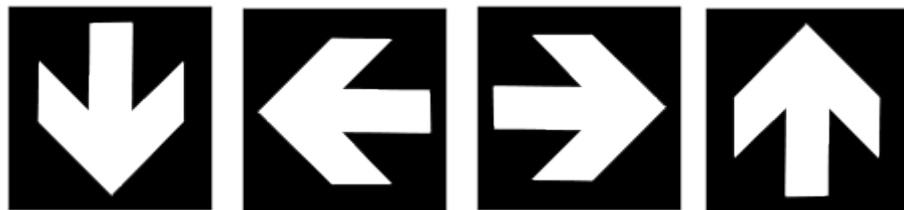
Загальна небезпека (за необхідності з додатковим знаком)

РЯТУВАЛЬНІ ЗНАКИ

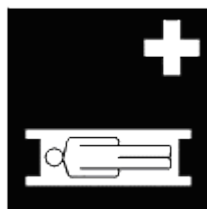
Напрямок руху до безпечного виходу

Додатково до наведених нижче рятувальних знаків можуть застосовуватися такі знаки, що вказують напрямок руху:

Пункт надання першої допомоги

Ноші

Аварійний душ

Телефонний апарат для аварійних викликів

Пристрій для промивання очей

ЗНАКИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Пожежний рукав.
Пожежний кран-
комплект

Драбина

Вогнегасник

Телефонний апарат
для оповіщення про
пожежу

Примітка. Додатково до знаків пожежної безпеки можуть застосовуватися такі знаки, що вказують напрямок руху:

ПОЗНАЧЕННЯ НЕБЕЗПЕКИ

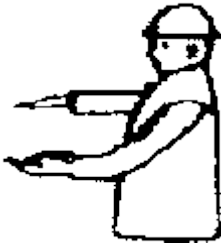

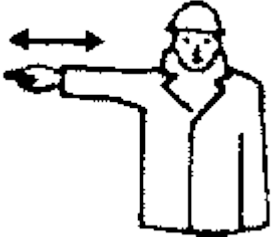
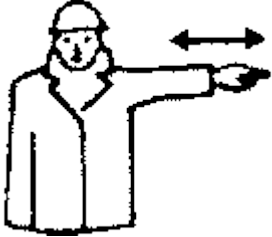

Примітка. Розміри позначення залежать від розміру перешкоди або небезпечного місця.

**СИГНАЛИ,
подані за допомогою рук**

Значення сигналу	Опис	Зображення
Загальні сигнали, подані за допомогою рук		
ПОЧАТОК Увага! Чекай наступного сигналу	руки простягнуті горизонтально в обидві сторони, долоні повернені вперед	
СТІЙ! Переривання або закінчення процесу руху	права рука піднята догори, долоня правої руки повернена вперед	
КІНЕЦЬ! Закінчення процесу руху	руки схрещені на рівні грудей	
Вертикальні рухи		
ДОГОРИ	права рука піднята догори долонею вперед, повільно описує коло	

Значення сигналу	Опис	Зображення
ДОНИЗУ	права рука опущена донизу долонею до себе, повільно описує коло	
Вертикальна відстань	руки показують відстань	
Горизонтальні рухи		
ВПЕРЕД	руки, зігнуті долонями догори, здійснюють повільні рухи в напрямку до тулуба	
НАЗАД	руки, зігнуті долонями донизу, здійснюють повільні рухи в напрямку від тулуба	
НАПРАВО дивлячись з боку сигнальника	права рука, простягнута горизонтально долонею донизу, здійснює рухи у потрібному напрямку	
НАЛІВО дивлячись з боку сигнальника	ліва рука, простягнута горизонтально долонею донизу, здійснює невеликі рухи у потрібному напрямку	
ГОРИЗОНТАЛЬНА ВІДСТАНЬ	руки показують відстань	

Значення сигналу	Опис	Зображення
Небезпека		
НЕБЕЗПЕКА Аварійна зупинка	обидві руки підняті догори долонями вперед	
ШВИДКИЙ РУХ	сигнал, поданий за допомогою рук відповідний до рухів зазначених вище, але виконуваний підкреслено швидко	
ПОВІЛЬНИЙ РУХ	сигнал, поданий за допомогою рук відповідний до рухів зазначених вище, але виконуваний підкреслено повільно	

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 25 листопада 2009 р. № 1262

ПЛАН заходів із застосування Технічного регламенту знаків безпеки і захисту здоров'я працівників

Найменування заходу	Відповідальні за виконання	Строк виконання, роки
1. Призначення організації, що відповідає за запровадження Технічного регламенту	Держгірпромнагляд	2010
2. Підготовка організацій і підприємств до запровадження позначень, передбачених Технічним регламентом	центральні органи виконавчої влади	- « -
3. Організація контролю за додержанням організаціями і підприємствами вимог Технічного регламенту	Держгірпромнагляд	починаючи з 2010